

Naar buurtspecifieke stedelijke vernieuwing in de Indische Buurt

De Indische Buurt, gelegen binnen de ring in het oosten van Amsterdam, is aan het begin van de twintigste eeuw gebouwd als wijk voor de beter geschoolde en betaalde arbeiders. Kantoorbedienden, kleine middenstanders, ambtenaren en lagere employés konden de duurdere woningen in deze wijk betrekken.

Woongebouwen uit deze periode werden snel en vaak onzorgvuldig gebouwd, waardoor veel panden in de jaren zestig al scheuren vertoonden. Omdat andere wijken bij het stadsbestuur prioriteit genoten, duurde het lang voordat stadsvernieuwing plaatsvond in de Indische Buurt. De huizen verkrotten op grote schaal en veel bewoners verlieten de buurt. Krakers op zoek naar een plek om te wonen trokken vervolgens massaal naar de Indische Buurt. Zij speelden een belangrijke rol in het buurtverzet tegen de bouw van koopwoningen en grootschalige sloop van sociale huurwoningen. Deze acties werpen eind jaren zeventig hun vruchten af als stadsvernieuwing wordt ingezet, onder het motto 'Bouwen voor de buurt'. Door die omvangrijke vernieuwingsoperatie is de Indische Buurt in grote mate veranderd. Hoewel het stratenpatroon goeddeels is behouden, wijzigde de sfeer in de buurt ingrijpend door de nieuwe bebouwing.¹ Bovendien vertrokken veel oude bewoners naar groeikernen rond Amsterdam en namen migranten – veelal met een laag inkomen – hun intrek in de nieuwe woningen. Hierdoor wijzigde niet alleen het aanzien maar ook de bevolkingsamenstelling van de buurt. Eind jaren tachtig is de stadsvernieuwing zo goed als afgerond en is de Indische Buurt een multiculturele wijk geworden met tachtig verschillende nationaliteiten. Het multiculturele karakter werd niet meteen door iedereen als positief beschouwd. Het bleek voor veel autochtone bewoners een extra reden om weg te trekken, waardoor allochtone bewoners geleidelijk aan de meerderheid vormden in de buurt. De bewoners van de veelal kleine en goedkope woningen waardeerden de buurt slecht en veel bezoekers voelden zich er onveilig (mede veroorzaakt door verhalen over drugs en criminaliteit), de buurt kampte daarom ook gedurende de jaren negentig met een slecht imago. Bovendien leek er voor de meeste Amsterdammers weinig reden om in de Indische Buurt te komen; de buurt ligt relatief perifeer, de voorzieningen zijn vooral op de eigen bewoners gericht² en er zijn maar weinig trekpleisters die deze buurt voor Amsterdammers aantrekkelijk maakt.

Kiezen voor de buurt   Onder invloed van ontwikkelingen buiten de Indische Buurt begint eind jaren negentig en aan het begin van het derde millennium duidelijk te worden dat de buurt wel degelijk potentie heeft en voor de woningmarkt interessant is. Met de nabijgelegen populaire wijken Watergraafsmeer en Oost, het voltooiën van de transformatie van het Oostelijk Havengebied én de nieuwe wijk IJburg volop in ontwikkeling, wordt de locatie van de Indische Buurt steeds gewilder. Nu in de aangrenzende Watergraafsmeer een campus van de Universiteit van

1

T. Heijdra, Zeeburg. *Geschiedenis van de Indische Buurt en het Oostelijk Havengebied*, Alkmaar 2000.

2

G. Anderiesen & A. Reijndorp, *Eigenlijk een geniale wijk. Dagelijks leven in de Indische buurt*, Amsterdam 1990; A. Reijndorp, *Stadswijk. Stedenbouw en dagelijks leven*, Rotterdam 2004.

Towards Community-Specific Urban-Renewal in the Indische Buurt

1

T. Heijdra, *Zeeburg, Geschiedenis van de Indische Buurt en het Oostelijk Havengebied* (Alkmaar: De Milliano, 2000).

2

G. Anderiesen and A. Reijndorp, *Eigenlijk een geniale wijk* (Amsterdam: Het Spinhuis, 1990); and A. Reijndorp, *Stadswijk* (Rotterdam: NAI Publishers, 2004).

Amsterdam's Indische Buurt, or 'East Indies Quarter', situated east of the city centre within the area circumscribed by the motorway ring, was built in the early twentieth century as a residential neighbourhood for the higher-educated and higher-paid working-class population. Clerks, small business owners, civil servants and lower-level white-collar employees were able to move into this neighbourhood's more expensive dwellings.

Residential buildings of the time were often built in slapdash fashion, so that many began to show cracks as early as the 1960s. Because other areas of the city were given higher priority by municipal authorities, it took a long time before urban renewal got started in the Indische Buurt. The dwellings became dilapidated on a massive scale, driving many residents out of the area. Squatters who were looking for a place to live moved to the Indische Buurt en masse. They played a crucial role in the neighbourhood's resistance to the threat of owner-occupied apartments and the large-scale demolition of public-sector rental flats. These protest campaigns bore fruit in the late 1970s, when urban renewal projects were started under the motto 'Bouwen voor de buurt' ('building for the neighbourhood'). This extensive regeneration operation has transformed the Indische Buurt to a significant degree. Although the street layout was largely retained, the new construction radically changed the atmosphere of the neighbourhood.¹ In addition, many old residents moved to expansion cores around Amsterdam, and immigrants – often with low incomes – moved into the new dwellings. This changed not only the appearance but also the demographic composition of the neighbourhood. At the end of the 1980s, the urban renewal was virtually complete, and the Indische Buurt had become a multicultural neighbourhood with 80 different nationalities. This multicultural character was not immediately seen as a positive thing by everyone. It proved an additional reason for many native Dutch residents to leave, so that residents of foreign origin gradually formed a majority in the neighbourhood. Residents of the often small and cheap dwellings did not value the area very much, and many visitors felt unsafe there (in part because of media publications about drugs and crime). The neighbourhood was saddled with a negative image throughout the 1990s. Moreover, there seemed to be little incentive for most Amsterdamers to come to the Indische Buurt: the area is relatively peripheral, its facilities were primarily geared to its own residents² and there were few attractions to make this area appealing to the people of Amsterdam as a whole.

Opting for the Neighbourhood In the late 1990s and the early years of the new millennium, under the influence of developments outside the Indische Buurt, it became clear that the area did have potential and was of interest for the housing market. With the popular residential neighbourhoods Watergraafsmeer and Oost nearby, the completion of

Amsterdam zal komen, wordt het aanbieden van studentenwoningen ook een markt waar de Indische Buurt op aan kan sluiten.

Wat ontbreekt is 'levendigheid' en een 'gemengde bevolkingssamenstelling' als het om inkomen gaat. Door het aantrekken van meer kapitaalkrachtigen en studenten hoopt men dan ook voor meer draagkracht en levendigheid te kunnen zorgen. In lijn met het landelijke en lokale stedelijk beleid wordt geprobeerd om meer woningen voor middeklassegroepen in de Indische Buurt te realiseren. Kleine wooneenheden worden samengevoegd, zodat er meer kapitaalkrachtige bewoners binnen de wijk een plek kunnen vinden. De 'nieuwe' woonruimte wordt aangeboden aan zowel mensen die al in de wijk wonen als aan mensen van buiten de buurt die een betaalbare woning zoeken. Parallel aan deze ontwikkelingen in specifieke woonbehoefte wordt ook gewerkt aan de uitstraling en marketing van de buurt. Men probeert de levendigheid in de buurt te versterken door het creëren van een aantrekkelijk winkel-aanbod, gecombineerd met cafés, restaurantjes en culturele voorzieningen. Op die manier kan de Indische Buurt een stedelijker karakter krijgen, waar het nu nog voornamelijk een woonwijk is die sterk gericht is op de eigen bewoners. De openbare ruimte wordt aangepakt door de betrokkenheid van bewoners bij het schoonhouden van hun buurt, en door de zogenaamde wildplakkers aan te pakken. Veiligheid van deze ruimte wordt gewaarborgd door het inzetten van cameratoezicht.

Door de buurt te profileren als 'wereldwijk' wordt ingezet op upgrading met een multicultureel imago. Zo wordt de multiculturele bevolkingssamenstelling van de Indische Buurt gebruikt als manier om het exotische en levendige karakter van deze buurt tot uiting te brengen. Ondertussen is de voormalige Ambachtsschool aan het Timorplein vanaf de zomer van 2007 het beoogde, nieuwe culturele hart van de buurt en wordt het economische centrum, de as Javastraat-Javaplein, de komende jaren vernieuwd.

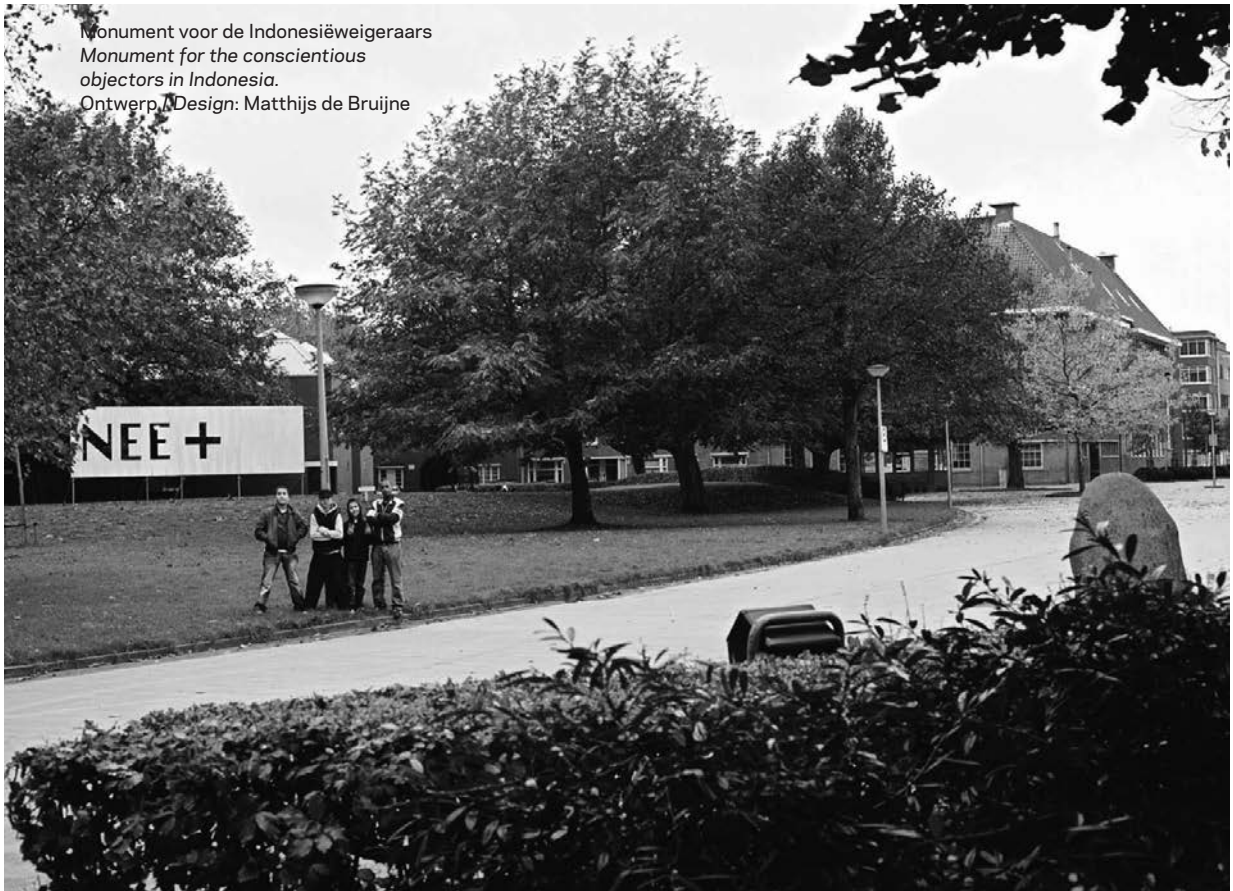
De interesse van marktpartijen voor het woningaanbod en voorzieningen komt tot uiting in enkele projecten die momenteel in de Indische Buurt worden uitgevoerd. Ze illustreren ook dat marktpartijen de sfeer in de Indische Buurt steeds meer bepalen, door de culturele waarden van de buurt in te zetten om deze aantrekkelijk te maken voor potentiële kopers. Er wordt daarmee actief ingegrepen in de bevolkingssamenstelling en de sfeer van de buurt. Het is de vraag in hoeverre deze ingezette verandering doorzet en een eigen dynamiek kan ontwikkelen. Zal de buurt in een structurele transformatie terechtkomen die steeds meer kapitaalkrachtigen aantrekt en bestaande inwoners door stijgende huren wegjaagt? De toekomst zal leren of deze ontwikkelingen, samen met de veranderingen in woningaanbod en bevolkingssamenstelling, een volgend hoofdstuk in de al roerige geschiedenis van de buurt kunnen afdwingen.

Transformatie Het is geen eenvoudige opgave om, midden in het proces van transformatie waarin de Indische Buurt verkeert, aan te geven in welke richting de buurt zich uiteindelijk zal gaan ontwikkelen. Dat de buurt potentie heeft wordt al langere tijd erkend, maar tegelijkertijd blijkt een hardnekkig en negatief imago moeilijk te weerleggen. Dat wordt herhaald duidelijk wanneer in het najaar van 2006, na aanleiding van geweldsincident op straat, in de landelijke media alle negatieve

Creëren van doodlopende straten in de spoordijk, Celebesstraat, Indische Buurt
Creation of dead-end streets in track barrier, Celebesstraat, Indische Buurt
Ontwerp / Design: Wim Cuijvers

Monument voor de Indonesiëweigerders
Monument for the conscientious objectors in Indonesia.
Ontwerp / Design: Matthijs de Bruijne

registers over de buurt wederom worden opengetrokken.

Tegelijkertijd worden de eerste resultaten van de vernieuwing zichtbaar. De opgeknapte woningen in met name het oude deel van de buurt worden algemeen gezien als een verbetering ten aanzien van de situatie van tien jaar geleden. Ook heeft de buurt gestaag een rustigere en nettere uitstraling gekregen.

Voor 66 East, een centrum voor stedelijke cultuur gevestigd midden in de buurt, zijn deze zichtbare, en op zichzelf positieve, ontwikkelingen een reden geweest om het project Transformatorhuizen te starten, dat de stedelijke vernieuwingsoperatie juist ook op die sociaal-culturele veranderingen beoordeelt. Dreigt de buurt, door de sterke roep om een leefbare en veilige omgeving door bewoners, ondernemers en politici, en passant ook haar oorspronkelijke uitstraling als karakteristieke volkswijk te verliezen? Wat blijft over van een buurt wanneer sprake is van een opruimwoede in 'overdrive'? Legitieme vragen, nu wooncorporaties en het stadsdeel op het punt staan om nog eens voor miljoenen te investeren in delen van de buurt die nog niet zijn aangepakt.

66 East heeft met het organiseren van expertbijeenkomsten, openbare debatten en het uitnodigen van ontwerpers³ de gevolgen van de stedelijke vernieuwing in de Indische Buurt onderzocht en geprobeerd om een breder debat over de gevolgen van de stedelijke vernieuwing in de Indische Buurt op gang te brengen. In gesprekken die tijdens de onderzoeksfase van het project Transformatorhuizen werden de stedelijke vernieuwingen in de buurt besproken met betrokken partijen als lokale politici, woningcorporaties, maatschappelijke partijen, ondernemers en bewoners. Het werd duidelijk dat iedereen er wel voorstander van is om de buurt een impuls te geven. Politici streven ernaar dat mensen bewust voor de Indische Buurt kiezen in plaats van de Indische Buurt slechts als tijdelijk verblijf te beschouwen. Bewoners moeten zich gaan binden aan de omgeving waarin ze wonen. Ook ondernemers en bewoners vinden het over het algemeen positief dat actie ondernomen wordt om de buurt leefbaarder te maken. Wel wordt geregeld bezorgdheid geuit over de vraag waar bewoners terecht komen die vanwege vernieuwing en verkoop van woningen hun heil elders moeten zoeken. Maar van groot georganiseerd verzet tegen de plannen in de buurt is geen sprake.

Sociale stimulator In het kader van Transformatorhuizen raken de uitgenodigde ontwerpers aan een aantal kenmerkende ontwikkelingen, angsten en vooruitzichten van stedelijke vernieuwing in het algemeen. Zo stelt de Belgische architect Wim Cuyvers het dreigende verlies van de 'echte openbare ruimte' aan de orde.⁴ Door de neiging om bij dit soort processen de openbare ruimte te purificeren, wordt de bewegingsvrijheid en leefruimte voor groepen die niet voldoen aan de ideale criteria ernstig beperkt. Cuyvers doet daarom voorstellen om nieuwe ruimtes te creëren als 'safe haven' voor verslaafden, daklozen en hangjongeren. Matthijs de Bruijne stelt met zijn project de instroom van nieuwe bewoners aan de orde. Zijn voorstel voor een monument voor de Indonesiëweigeraars kan een nieuw symbool worden dat houvast biedt te midden van de veranderende sociale verhoudingen.⁵ Het transformatieproces heeft niet alleen invloed op redelijk abstracte verschuivingen in de bevolkingssamenstelling van de buurt. Ook wat de directe betrokken-

3

Ontwerpers die deelnamen aan het project Transformatorhuizen waren: 12PM-Architecten (Prina Avidar, Marc Schoonderbeek met Willemien Bosch, Ivonne Weichold en Sander Lueckers) i.s.m. Anne-mieke Diekman Land-schapsarchitecten, www.12pm-architecture.com; Bik Van der Pol, www.bikvanderpol.net; Matthijs de Bruijne, www.outsite.net; de Architecten Cie. (Pieter van Wesemael, Femke Bergisch, Menno Moerman en Vincent Kompier) www.cie.nl; Wim Cuyvers, www.b-site.be; Dennis Kaspori en Jeanne van Heeswijk i.s.m. Jeroen Hiemstra en Annet van Otterloo. www.themaze.org.

4

Volgens de Belgische architect Wim Cuyvers neemt de hoeveelheid echt publieke en openbare ruimte af als direct gevolg van de angst onder bewoners en bestuurders voor het vervuilde, onveilige en naargeestige. Door het introduceren van hekken, camera's en andere vormen van schijnzekerheid tracht men de buurt te verbeteren. Het resultaat was een aankondiging van bouwwerken in/aan de publieke ruimte, die werkt als een spiegel van de effecten van de stedelijke vernieuwing.

5

Volgens Matthijs de Bruijne is een nieuw symbool nodig om nieuwe, veelal hoger opgeleide en niet-allochtonen bewoners te verbinden met de oude, over het algemeen allochtonen en minder kapitaalachtige bewoners. Dat nieuwe symbool is wat hem betreft een monument voor de Indonesiëweigeraars, jonge mensen die eind jaren veertig besloten om 'nee' te zeggen toen zij werden opgeroepen om mee te vechten in een koloniale oorlog. De Bruijne ziet de negatie 'nee' juist als een positieve daad en wil die ogenschijnlijke tegenstelling terug laten komen in zijn ontwerp van het monument. Met diverse oud-weigeraars, buurtbewoners en historici heeft De Bruijne gesproken over de wenselijkheid, betekenis en mogelijke vorm van het monument.

the Oostelijke Havengebied (Eastern Harbour Area), as well as the new neighbourhood of IJburg now in full development, the location of the Indische Buurt became increasingly desirable. Now that the University of Amsterdam is set to establish a campus in adjacent Watergraafsmeer, student housing has become a market segment the Indische Buurt can participate in.

In terms of income, the neighbourhood is still missing 'bustle' and a 'mixed population'. The hope is that attracting wealthier residents and students to the neighbourhood will generate more resources and a livelier atmosphere. In line with national and local policy, efforts are being made to house more middle-class groups in the Indische Buurt. Small housing units are being transformed into larger ones in order to provide for the needs of wealthier residents in the area. The 'new' housing space is being offered both to people who already reside in the neighbourhood and to people from outside the area who are looking for an affordable flat. Parallel to these developments in accommodating 'specific housing needs', efforts are being made to improve the neighbourhood's allure and marketing. The attempts made to increase the neighbourhood's liveliness consist of creating an appealing array of shopping venues, combined with cafés, restaurants and cultural amenities. In this manner, the Indische Buurt can acquire a more urban character, instead of its current status as a residential area primarily focussed on its own residents. The involvement of residents in keeping the neighbourhood tidy and combating unregulated posting is one of the ways that the improvement of the public space is being approached. Security cameras are intended to safeguard the safety of this space.

Establishing a 'world district' profile for the area represents an investment in an upgrade with a multicultural image. The multicultural ethnic composition of the population of the Indische Buurt is being used to express the exotic and bustling character of the neighbourhood. Meanwhile the former technical school on the Timorplein is set to become the new cultural heart of the district starting in the summer of 2007, and the area's business centre, the Javastraat-Javaplein axis, is to be refurbished over the next several years.

Several housing projects in the Indische Buurt that are currently under construction illustrate the interest of various investors in the facilities and housing opportunities the neighbourhood has to offer. They also illustrate that investors are increasingly setting the tone in the Indische Buurt, by using the cultural assets of the neighbourhood to make it attractive to potential home buyers. This entails active intervention in the structure of the area's population and ambiance. It remains to be seen how far this transformation will go and whether it can become self-sustaining, with a dynamic of its own. Will the neighbourhood end up caught in a structural transformation that attracts ever more wealthy newcomers and drives out existing residents with escalating rents? Time will tell whether these developments, along with the changes in housing stock and population composition, will genuinely bring about the next chapter in the area's already turbulent history.

Transformation It is no easy task to indicate, in the middle of the process of transformation the Indische Buurt is undergoing, in what direction the neighbourhood will evolve. The potential of the area has

Harokoestraat, vergrijzing in de Indische Buurt, 1977.
 Harokoestraat, demographic ageing in the Indische Buurt, 1977.
 Foto / Photo: Eddy Posthuma de Boer

Bankastraat, Indische Buurt.
 Foto / Photo: Bart Sorgdrager

3

Designers who took part in the project 'Transformatorhuizen' were: 12PM-Architecten (Pnina Avidar, Marc Schoonderbeek with Willemien Bosch, Ivonne Weichold and Sander Lueckers) in association with Annemieke Diekman Landschapsarchitecten - www.12pm-architecture.com; Bik Van der Pol - www.bikvanderpol.net; Matthijs de Bruijne - www.outsite.net; de Architecten Cie. (Pieter van Wesemael, Femke Bergisch, Menno Moerman and Vincent Kompier) - www.cie.nl; Wim Cuyvers - www.b-site.be; Dennis Kaspuri and Jeanne van Heeswijk in association with Jeroen Hiemstra and Annet van Otterloo - www.themaze.org.

4

According to Cuyvers, the quantity of genuine public space is diminishing as a direct result of the fear, among residents and authorities, of anything dirty, unsafe or depressing. The introduction of gates, fences, cameras and other forms of superficial security are an attempt to improve the neighbourhood. The result is a proclamation of construction works in and on the public space, which works as a mirror to the effects of urban renewal.

been acknowledged for some time, yet the stubborn negative image of the area is proving difficult to dispel. This was made clear once again in the autumn of 2006, in the wake of a violent street incident, when the usual negative reports about the neighbourhood flooded the media.

At the same time, the first results of the regeneration are beginning to show. The renovated dwellings in the older section of the neighbourhood are generally seen as an improvement compared to the situation ten years ago. The area has steadily taken on a quieter and neater appearance, as well.

To 66 East, a centre for urban culture located in the midst of the neighbourhood, these visible, and in themselves positive, developments provided a reason to start the project 'Transformatorhuizen' (Transformer Homes), which assesses the urban renewal campaign precisely in light of these sociocultural changes. Does the neighbourhood, because of the emphatic call for a liveable and safe environment by residents, business owners and politicians, risk losing its original aura as a typical working-class area in the process? What remains of a neighbourhood when clean-up efforts go into overdrive? Legitimate questions, now that housing corporations and the borough are on the verge of once again investing millions in those areas of the neighbourhood that have not yet been dealt with.

By organising expert conferences and public debates and inviting several designers,³ 66 East has researched the consequences of the urban renewal operation for the Indische Buurt and attempted to initiate a broader debate about them. In interviews conducted during the research phase of the project, the urban renewal operation in the area was discussed with the parties concerned, such as local politicians, housing corporations, social organisations, business owners and residents. It became clear that everyone is in favour of providing impetus to the area. Politicians are working to see that people make a conscious choice to live in the Indische Buurt, instead of merely seeing the neighbourhood as a temporary abode. Residents must commit to the place in which they live. Business owners and residents, too, generally agree that the fact that efforts are being made to make the area more liveable is a positive thing. It is true that concern is frequently expressed about what happens to residents when they are required to leave their homes because of renovation and sale. Yet there is no large-scale organised resistance to the plans for the neighbourhood.

Social Stimulator Within the framework of 'Transformer Homes', the invited designers considered a number of characteristic developments, fears and predictions related to urban renewal in general. The Belgian architect Wim Cuyvers, for instance, addresses the looming loss of 'genuine public space'.⁴ Because of the tendency to purify public space in a renewal process, the freedom of movement and the living space of groups that do not meet the ideal criteria are being severely limited. Cuyvers therefore offers proposals to create new spaces as 'safe havens' for junkies, homeless people and loitering youngsters. Matthijs de Bruijne, in his project, addresses the influx of new residents. His proposal for a monument to those conscientious objectors who refused to serve in the Dutch military repression campaigns against Indonesian independence can become a new symbol to provide an anchor amidst

heid en verantwoordelijkheid van individuele bewoners betreft, zullen veranderingen noodzakelijk blijken. Dennis Kaspori gaat met zijn 'caretaker'-project in op de ontwikkeling én stimulering van een hernieuwde gemeenschappelijkheid.⁶ Het project biedt, na een analyse van de buurt en haar sociale geschiedenis, nadrukkelijk een aanvullende en alternatieve strategie aan die concreet en bruikbaar is voor volgende fasen van de stedelijke vernieuwing van de Indische Buurt. In de volgende fase van het project zelf zal daadwerkelijk tot actie worden overgegaan. In het voorjaar van 2007 zal een 'caretaker' zijn intrek nemen in een woning in de Indische Buurt om daar de mate van collectiviteit in het woonblok te onderzoeken én te stimuleren. Het project gaat daarmee een stap verder dan het recentelijk populaire aanstellen van conciërges. De 'caretaker' reageert namelijk niet alleen op misstanden in het blok, maar probeert ook een, actieve, sociale stimulator te zijn. Het conciërges-concept wordt daarmee op fundamentele wijze verdiept.

Net als de 'caretaker' van Kaspori, kan het project 'Transformatorhuizen' ook gezien worden als een stimulator. Het project is een aanmoediging naar alle partijen in de Indische Buurt om een bredere discussie over de vernieuwing van de buurt te voeren en verder te verdiepen. Het wil aantonen dat stedelijke vernieuwing, naast de gebruikelijke wens naar sociaal en ruimtelijk evenwicht en progressie, ook gebaat is bij zorgvuldige, buurtspecifieke, brede, soms historische en liefst niet gestandaardiseerde vernieuwingsmethodes.

Het project *Caretaking* gaat uit van de verwachting dat de stedelijke vernieuwing door de bestaande bewoners zelf gedragen en gestimuleerd kan worden.

Volgens Kaspori is stedelijk vernieuwing te vaak een abstract proces dat over de hoofden van de betrokken bewoners plaatsvindt. Stedelijke vernieuwing is gebaat bij een toename van elke vorm van betrokkenheid.

5

According to De Bruijine, a new symbol is needed to create a connection for new, usually more highly educated residents who are not foreign-born with the old residents, generally less well-off and of foreign origin. This new symbol, to him, would be a monument to the 'Indonesia objectors', young people who decided, in the late 1940s, to say 'no' when they were drafted to fight in a colonial war. De Bruijine sees this negative 'no' as a positive act and wants to incorporate this apparent contradiction in his design of the monument. De Bruijine has spoken to various former objectors, area residents and historians about the desirability, significance and possible form of the monument.

6

The project 'Caretaking' is predicated on the expectation that the urban renewal operation will be carried and stimulated by existing residents. According to Kaspori, urban renewal is too often an abstract process that takes place over the heads of the residents concerned. Urban renewal is served by an increase in every form of involvement.

changing social relations.⁵ The transformation process has an impact beyond relatively abstract shifts in the composition of the neighbourhood's population. Changes will be needed in the direct involvement and responsibility of individual residents as well. Dennis Kaspori, with his 'caretaker' project, deals with the development as well as the stimulation of a renewed sense of community.⁶ The project, following an analysis of the neighbourhood and its social history, explicitly offers a complementary and alternative strategy that is concrete and usable for subsequent phases of the urban regeneration of the Indische Buurt. The next phase of the project itself will move on to action: in the spring of 2007, a 'caretaker' will move into a home in the Indische Buurt in order to inquire into as well as stimulate the level of collectivity in its city block. In this the project goes one step further than the appointment of concierges that has become so popular recently. The caretaker not only responds to abuses in the block but also tries to be an active social stimulator. The concierge concept is therefore given added depth in a fundamental way.

Like Kaspori's caretaker, the 'Transformer Homes' project can be seen as a stimulator. The project is an encouragement to all parties in the Indische Buurt to engage in a broader discussion of the regeneration of the area and to take this debate further. It aims to show that urban renewal, aside from the usual desire for social and spatial balance and progress, can also be served by painstaking, community-specific, broad, sometimes historical and preferably non-standard renewal methods.